

ZAPOMENUTÉ
BÁSNĚ
JANA NOHY

Svoboda Servis
2008

Ke 100. výročí narození Jana Nohy
vydává Městský úřad Benešov.

Městský úřad Benešov a nakladatel děkují Literárnímu
archivu Památníku národního písemnictví za svolení vy-
dat jimi archivované fotografie a dokumenty.

Vybrala a uspořádala PhDr. Alena Mrázová ze sbírek:
*Básně, Břehy a vlny, Buď rád, Cesta do Veselí,
Okénko do nebe, O věčné touze, Všechny oči, Zlomeno
půlnocí.* PhDr. Alena Mrázová napsala úvodní slovo.

Obálka © Evžen Holkovič

Foto na str. 1 obálky © Ota Nohová

Foto na str. 5. © Marie Šechtlová

Zapomenuté básně

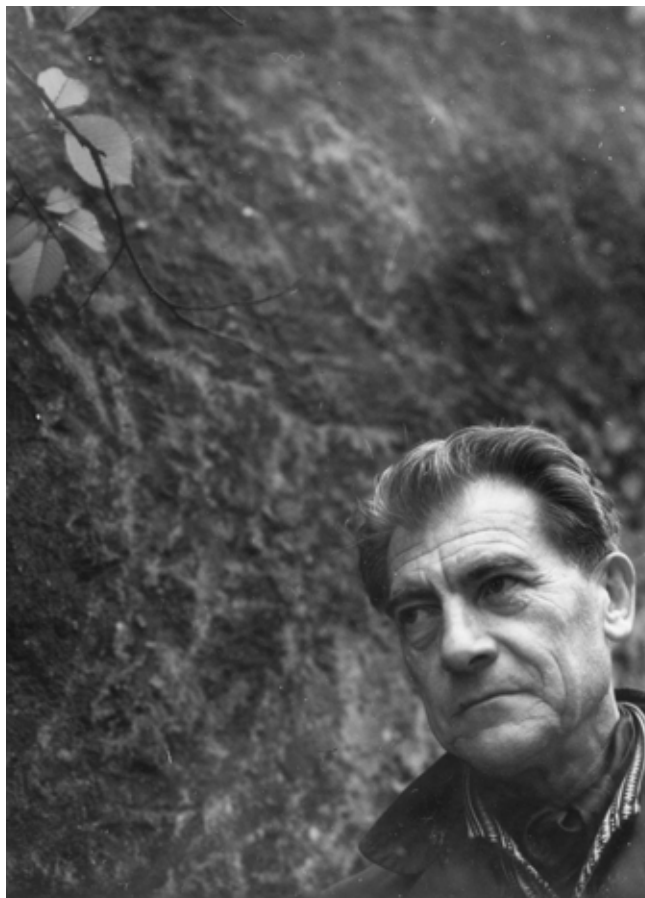
2008 – 100 let od narození

JAN NOHA * 26. 11. 1908 v Benešově u Prahy

JAN NOHA se narodil 26. 11. 1908 v Benešově u Prahy, v rodině místního ševce. Prožil velmi chudé dětství, poznamenané útrapami 1. světové války.

Ještě jako malý chlapec ztratil matku, tři ze sedmi sourozenců a později také otce. Přesto čerpal sílu z kořenů v rodině plné lásky a měl velkou podporu svých sester, když jako učedník typografie, v Jindřichově Hradci, projevil básnický talent. Tehdy byl ovlivněn proletářskou poezií, obdobně jako mnoho jeho generačních soupeřů, ovšem jeho básně vždy odrážely hluboké vlastní niterné prožitky a záblesky lyriky. Pro děti Jan Noha napsal spousty krásných veršů, hříček i průpovědek, mnohé z nich dodnes nacházíme v čítankách a sbírkách básniček po malé čtenáře. Ve zralém věku se v jeho tvorbě objevují stále s větší naléhavostí otázky existence, smyslu bytí, lidského života. Bylo to jistě způsobeno i zápasem se zákeřnou chorobou, které podlehl 19. 1. 1966.

Čteme-li však pozorně Nohovy verše, v poselství zakletém mezi řádky cítíme, že myšlenkám o smyslu lidského bytí byl básník věrný vždycky.

Smutné naučení

*Kdo žije jenom pro sebe,
ošidí jiné o sebe,
ošidí sebe o jiné
a zakrní a zahyne.*

Až budu česat ovoce

*Až budu česat ovoce
svých štěpů a svých cest,
rozdám všem lidem jablka,
ve kterých hvězda jest.*

*Budu sklízet i jitřní svit,
jenž s květy mými splýval,
každého pěvce pozdravím,
jenž na mých větvích zpíval.*

*Až budu česat ovoce,
na květy vzpomenu,
na děti, které ráno jdou
se džbánem k pramenu.*

*Budu sklízet i něžný stín,
jenž k nohám padne mi,
a hvězda mého jablka
již vyjde na zemi.*

Mezitím

*Snad zastavím se u vás cestou zpět,
a kdybych nepřišel do slunce západu,
budeš mé dálce jistě rozumět.
Osuš své oči, zalej zahradu.*

*Nebo se stavím u vás cestou tam.
Bude to však jen chvíle mlčenlivá
a jsme ji všichni dlužni samotám.
Otevři okno, srdce rádo zpívá.*

*Lépe bude, když jenom přejdu kolem.
Ty víš, že jdu, a já vím, že jsi tady.
Zrníčko prachu zavadí snad o lem
tvé širé pleti s růžovými sady.*

*Mezi tím přijdou jiní na návštěvu
a jinak budou dnům tvým rozumět.
V tobě se dluží stíny mého zpěvu,
jenž zněl mi cestou tam i cestou zpět.*

Z hor, z oblaků a duhy

Všechno je poezie,
řekl mi básník dnes.
Prší a prší, lijí,
že pes by nevylez.
Promokla vůně růží,
promokl les i bez.
Po dešti do kaluží
se modrý oblak snes.
Pršelo, už je hezky,
řekl mi básník dnes.

Stírám si kapky z čela
po svěžím deštičku.
Už uletěla včela.
Kam, pane básníku?
Obzor jde mezi poli
po mokřím trávníku,
vítr kouzelnou holí
vykouzlil antiku
z hor, z oblaků a duhy.
Vidíte, básníku?

Malíř slunce

Slunce,
slunce malovalo.
Stíny tuší,
světla zlatem
a ty svěží
jarní deště
loužemi a blátem.

Slunce,
slunce malovalo.
A když večer
zapadlo,
každý obraz
proměnil se
v černé
noční zrcadlo.

Strom a jablíčko

*Ze stromu spadlo jablíčko.
Strom stojí u skály.
Ty nyní hádej, Aničko,
kam se kutálí.*

*To přece každého napadne,
dej hádat kdekomu:
žádné jablíčko nespadne
daleko od stromu.*

*Když se jablíčko kutálí
okolo chaloupky,
no, to byste se nasmáli:
těší se na zoubky!*

Kam kdo chodí spát

*Slunce chodí spát do peřin.
Nevěřím. Věřím. Nevěřím.
Měsíc chodí spát do mraků.
Nevěřím. Věřím zázraku.
Větr má v lesích postýlku.
Vánky v nich mají přistýlku.
Vosa chodí spát bosa.
Trávě ustýlá kosa.
Král v pohádce spí na trůně.
Pisnička spinká na struně.
Den spává v noci a noc ve dne.
Dopoledne spí odpoledne.
Večer spí ráno, ale ráno
má neustále odestláno.
Čas často usne v hodinách
a je mu v nich jak v peřinách,
zastaví je a netiká.
Natáhneme mu budíka.
Nevěříš? Věříš? Nevěříš?
Ještě mi řekni, kde ty spíš?
Spíš na vodě? Spíš málo?
A co se ti dnes zdálo?*

Řička

Řičko, já jsem chodil
za tmy po tvé lávce,
moře plné hvězd
jsem v noci vodil k nám.
Po staletí hvězdy
vedly mořeplavce,
jen jedna z nich vede
toho, kdo je sám.

Řičko, já jsem házel
z břehu na břeh kámen,
dělala se kola,
snil jsem nad nimi.
Vlny tvé se chvěly
někdy jako plamen.
Ty, jediná hvězdo,
z nebe spadni mi.

Proto snad

Dívám se na nebe.
Do očí padá mi
zlatavý kosmický prach.

Mé oči poznaly
zlatý prach slámy
kdysi v stodolách.

Proto snad nemám strach!
Ať padá
zlatavý kosmický prach.

Vítr a vzduch

*Strom nikdy nemluví do větru.
Kámen vodě neřekne, co slyšel.
Vítr jen mlčky objímá,
když přišel.*

*Vzduch uzdraví se vůní zahrad v městě,
jen mlčky, jen se zachvívá.
Dlouho už nosím prsten po babičce.
Prst prsten zahřívá.*

*J babička už dávno, dávno mlčí,
dávno nechodí domů.
Kam odtekl proud jejích bílých vlasů?
Snad do kořenů stromů.*

*Strom sílí ve větru.
Kámen voda skrývá.
Mlčím a poslouchám.
Někdo tam zpívá.*

Leden

Leden je plný křišťálových váz.
A jaké koně rok si osedlá?
Na našem okně namaloval mráz
lili, která krůpěj pozvedla.

V lednu padají konvalinky vloček.
Jaký vítr se zvedne tento rok?
Mráz mění vody v novinový štoček,
v síť rybářovu plnou řídkých ok.

Leden je plný čekání a ticha.
S jakoupak písni skřiván vylétne?
Voda pod ledem nikam nepospíchá,
čeká jen, kdo jí krunýř rozetne.

V lednu běh vteřin nikdo nezastaví.
Rok nese svoje džbánky k prameni.
Čas letí prudce kolem každé hlavy.
Marně mu člověk dává znamení.

Leden je bílé hřívě s černou hřívou.
Leden je první, ale není sám.
Rok pastýř pase je a s písni živou
dvanáct svých koní žene přímo k nám.

Silnější

*Neptej se po sněhu
má milá
jaro je
sníh dávno roztál
co jsi mi
na podzim slíbila
v zimě jsem
od jiné dostal*

*Neptej se po ledu
má milá
voda jej odnesla
jarní
jiným jsi také slíbila
teď se svým slibem
stárni*

*Chodím teď zpívat
měsíci
když vyjde
od našich vrat
silný je
kdo umí odřící
silnější
kdo umí dát*

Hledám pro tebe odpověď

*Vyptáváš se mě, jak jsem žil.
Co říci?
Med ticha stáčíš do sklenic.
Jakýsi vítr vane z žil
a svíci
tiskne na chladná ústa okenic.*

*Na chodce mává,
kteří kolem projdou,
ach, známá řeko
kroků pod okny,
kéž aspoň k sobě všichni jednou dojdou
se svými dny a sny.*

*Má odpověď je, jakoby teď zhasly
ony svíce,
a řeka kroků plyne, uplývá,
chceš vědět, kde se beránci mí pásli
a proč jim pastva
jako luna ubývá.*

Můj život je jen dětství prodloužené...
J do hrobu
mně jednou spadne míč,
můj dech, jak vítr,
před sebou jej žene,
a potom bude pryč.

Můj život jsou jen
ona časná léta,
kdy pouhý dotek všechno otvírá,
kdy přeješ si,
by nebyl konec světa,
kdy se i stínu těžko umírá.

Můj život v sobě obnovuje lásku,
odívá ji
do nové podoby,
jí nelze pouze vyměňovat masku
na prsa věšet
lesklé ozdoby,

mé srdce hledá její slunovraty,
když tuhé mrazy
zamykají zem,
poslední lupen jí na cestu svátý
bývává
čísi touhy obrazem.

A touha sama?
Ty se ptáš, jak žil jsem...
Jen ve své lásce najdeš odpověď.
Ptáš se a už ti roste pod rukama
podivná, bílá,
nevysoká zeď.

Všecko mi bylo někým darováno,
nic nemusil jsem
draze zaplatit,
jen čas mi odepřel své velké ano;
navzdory jemu
člověk může žít.

Tak nevinná je lež,
vždyť člověk platí
za všechno cenu nejmíň stonásobnou,
to jenom ptáci
mohou zazpívat
a za svůj zpěv si hvězdu s nebe zobnou.

Už neptej se,
med ticha zhořkl by ti,
já žil jsem k obrazu, jenž nebyl vytvořen,
teď přes mou tvář se žene vlnobití,
pod ním ten obraz je hluboko ponořen.

Mít rád

Kdo tě má rád,
nikdy nezapomíná
na tvé oči,
na tvé ruce,
na všechna tvá slova.

Kdo tě má rád,
všude vzpomíná,
hledá tě
a očekává
toužebně a znova.

Každý má mít někoho,
někoho tak rád,
aby chtěl
a aby musel,
musel vzpomínat.

Jeden druhému

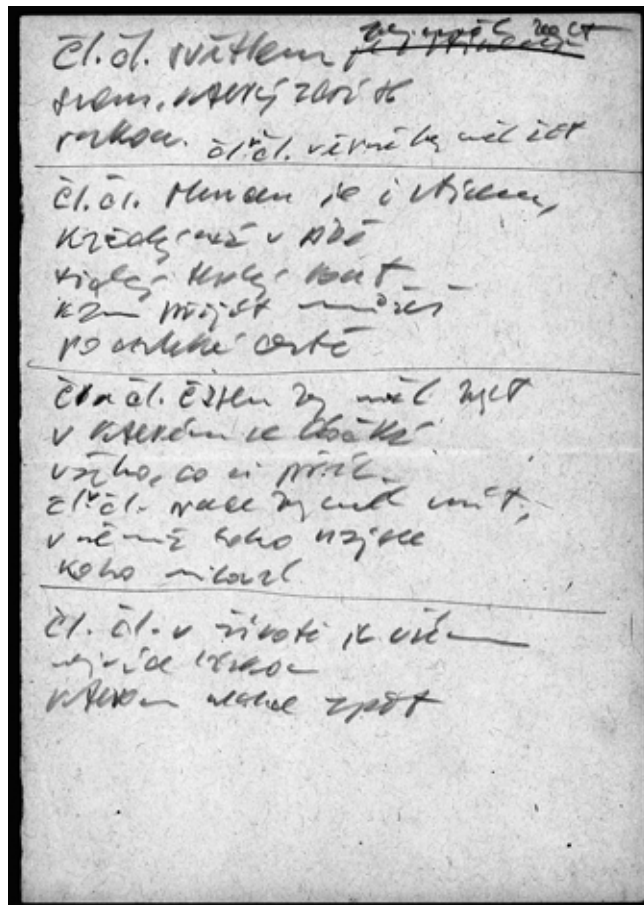
Člověk člověku světlem by měl být,
snem, který zdá se,
rukou, která vede.

Člověk člověku věrně by měl žít
a učit srdce zpívat živou píseň,
mlčeli snad či zpívat nedovede.

Člověk člověku sluncem je i stínem.
Každý má v sobě
tichý teplý kout,
kam přijít můžeš po daleké cestě
stisknout si ruce,
snít a spočinout.

Člověk člověku časem by měl být,
v kterém se dočká
všeho, co si přál.
Člověk v člověku srdce by měl mít,
v němž toho najde,
koho miloval.

Člověk člověku v životě je vším.
Nejvíce láskou,
kterou nechce zpět.
Žijeme dny své s jejím tajemstvím,
které je chvílí domov,
chvílí svět.

Hořký

*Když dny jsou hořké, jdi na cizí med.
Bud jako medvěd, který chodí krást
z cukřenky, z úlu celý plást.
Když dny jsou černé, hledej světlo met.*

*Když světlo metá pestré kozelce
a dělá sklopky na stínech tvých žeber,
maková zrnka dní svých klidně přeber,
holubům hod' je, stav se u střelce,*

*jenž sestřelí zrníčko z tvého čela,
to jediné, co zbylo po holubech,
krev nestříkne a strach se zabělá*

*a úzkost nezaskřípe ve tvých zubech...
Jen v hořkých dnech, kdy do cizího medu
jsi vložil prst a krůpěj svého jedu.*

Bdění do minula

*Nečíslo. Nepaměť. Nemnoho. Nesví.
Rozlišuj mezi rybami tam dole,
kde hlína bere lidem bílé hole.
J Praha pochází odněkud ze vsí.*

*Nečíslo volí mezi snem a skepsí.
Nepaměť bere hole z trezoru.
Nemnoho. Váhá kolem obzoru.
Všichni jsou cizí, vypůjčení, nesví.*

*Doba si dupe na kdekoho.
Hranice nezná, nezná proporce.
Jen vytahuje jisté praporce,*

*které si dneska hrají na nemnoho.
Byly tam hole, a ne všechny bílé,
a životy, žel, dnes už všechny shnilé.*

Proč

*Místo abychom byli šťastni tím,
že jeden vzduch jsme, jeden čistý dech,
že spolu jdeme vzhůru po schodech,
zahráváme si trochu s neštěstím.*

*Proč nejsme prostí jako ptačí zpěv,
když láska vzala srdcím složitost,
proč nejsme jeden v druhém jako host,
proč nejsme jeden v druhém jako krev.*

*To všechno jsme, víme to já i ty,
rosteme ze sebe jak netřesk z tvrdé skály,
vracíme osud nazpět do spirály,
ať tančí v dlani její závitě.
Ne, ještě nevíme, co jsme, a z drsné skály
slyšíme děti zpívat madrigaly.*

Jarní hlína

*V době, kdy země byla ještě sama,
zachvívala se hlína pod kopyty.*

*Jednou začala zpívat pod nohama
a z hlíny už byl džbánek nedopitý.*

*V tom džbáně bylo víno a v tom víně
čas, jenž se pije vždy až naposled.*

*Dost času a hlt vína nechte hlíně,
ať vyroste z ní každé jaro květ.*

Nejdelší cesta

*Viděl jsem slunce
v kapičce.
Stékalo po nádobě.*

*Nejdelší cesta
v životě
je cesta k sobě.*

Epitaf měsíci

*Zde leží básník
Chceš znát skutky jeho
Tak mnoha ženám
v lásce líbal dlaně
Zastav se tady
putující něho
a tichým slovem
rozpomeň se na ně*

VŠEOBECNÁ ŽIVNOSTENSKÁ ŠKOLA POKRÁČOVACÍ
v Jiněti Hradci
Číslo kat. 22 PROJEKT KOLÁČKŮ
použito výnosu min. řízení ze dne
1. dubna 1901, č. 2136.

Vysvědčení na odchodnou.

Koča Jan
narodený dne 26. 8. 1908 v Benešově
v (se) Čechách, učeb. živnosti sazácké
v Jiněti Hradci navštěvoval trojletou všeobecnou živnostenskou
školu pokračovací od 1. října 1923 do 30. dubna 1924
a byl takto posouzen:
Chování: chvalitebné

Předmět:	Prospěch:
Předmět	vyborný
Živnostenské počty	vyborný
Živnostenské kalkulačky	vyborný
Živnostenské účetnictví	vyborný
Kněžství a cvičební odborná	chvalitebný
Odborná znaná	
Odborná znaná	vyborný

Počet zanesených hodin 0, z nichž zaslouženo 0.
v Jiněti Hradci dne 30. dubna 1924.

Jos. Slavický Aug. Blážík
ředitel školy učeb.

STUPNICE POSUDKU	Stupně:					
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Chování:	chvalitebné	vyborné	dobré	slabé	nedobré	zastaralé
Prospěch:	vyborný	chvalitebný	dobrý	slabý	nedobrý	zastaralý

© 24 per. 6. kl. jedn. — Místní národní škola v Praze. — 301-1305-1302

Vysvědčení na odchodnou z r. 1924 LA PNP

PREMIUM KNIHTISKAŘŮ
PRO OBVOD OBCHODNÍ A PRŮMYSLOVÉ KOMORY
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

LIST VÝUČNÝ

Podlepsané představenstvo gremia stvrzuje, že
pan J. K. H o h s,
narodený dne 26. listopadu 1908 v Benešově
učeb. se sazácké v obchodní živnosti
A. L. S. S. I. T. A. S. S. Y. N.
po 1. října 1922 do 1. října 1923
a navštěvoval se po celou dobu svého učení k učení a získal vyborný
navštěvoval 1. pokračovací školu v Holeších letech
1922/23/24 s prospěchem vyborným.

Dáváme mu proto tento list za vyznamenání, prohlášení jej za
čestného postoupení sazáckého a přejeme si, aby
umění typografického pořádku byl hezčí.

PŘEDSTAVENSTVO GREMIA KNIHTISKAŘŮ
V Českých Budějovicích, dne 8. září 1923.

A. Slavický Aug. Blážík
ředitel školy učeb. starosta gremia
člen gremia

List výučný z r. 1923 LA PNP

Milý Jene —
Ty jsi přel, to proto, že jsi
věrný. Slova, která jsi připsal
k děnému prologu, jsou jistě
hlavně ta rozstříká zmluka o
Tvém kluzkovi!
Dehujš a je to? Ano,
je to a dehujš!
To nejlepší o Vánocích
a do Naročného roku!
Tvoj
Maksim H.

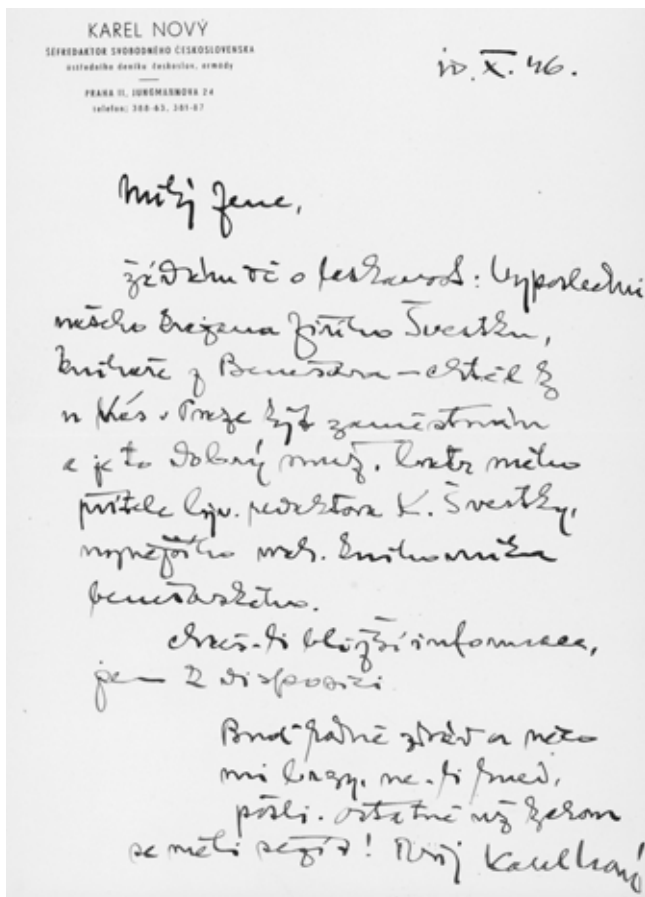
Na fraton Lucii, L. 7. 1963.

Dopis od Vladimíra Holana z r. 1963 LA PNP

Leden 1960

Milý Jene,
dehujš Ti křemí v anoton
morořičmá a přičmí chřemí
a sedu.
Ipekul přičmí křemí smičku
přičmí křemí křemí a křemí.
A křemí a křemí křemí je křemí
křemí křemí.
Dehujš Ti křemí přičmí v
Tvou přičmí křemí křemí křemí
a křemí křemí křemí. Jsi křemí
a křemí křemí Ti křemí křemí křemí
a křemí křemí.
Přičmí je křemí křemí křemí křemí
křemí křemí křemí.
Leden
Tvoj
Seifert

Dopis od Jaroslava Seiferta z r. 1960 LA PNP

Dopis od Karla Nového z r. 1946 LA PNP

Seznam fotografií:

Fotografie a dokumenty z Literárního archivu Památníku národního písemnictví

- str. 6 Jan Noha na barikádě v Praze r. 1945
- str. 9 Se sestrami Boženou, Marií a Antonii v Jindřichově Hradci
- str. 21 Měšťanská škola Praha Smíchov
- str. 23 Se synem Jakubem
- str. 31 Rukopis básně „Jeden druhému“
- str. 35 Noha recitátor
- str. 42 Vysvědčení na odchodnou z r. 1924
- str. 43 List výtčný z r. 1933
- str. 44 Dopis od Vladimíra Holana z r. 1963
- str. 45 Dopis od Jaroslava Seiferta z r. 1960
- str. 46 Dopis od Karla Nového z r. 1946
- 4. str. obálky: Obálka k dopisu od Vladimíra Holana

Fotografie ze soukromého archivu rodiny Nohovy

- 1. str. obálky: Snímek tabulky s označením ulice Jana Nohy v Benešově
- str. 5 Fotografie Jana Nohy od M. Šechtlové
- str. 11 Jan Noha – malý sirotek
- str. 15 S dcerou Otkou
- str. 17 Se synem Janem
- str. 33 Spisovatelé v Kremlu na přelomu 40. a 50. let, Noha – s brýlemi, uprostřed Vilém Závada, vpravo Vítězslav Nezval
- str. 37 Svatba s Jitkou Nebuškovou v roce 1944, vlevo otec Otakar Nebuška, hudební kritik, uprostřed Nohova sestra Vlasta
- str. 39 V Hamru na Jezeře u Stráže pod Rálskem
- str. 48 Na chalupě ve Zdislavě s rodinou a tetou Vilemínou Podhajskou, známou výtvarnicí

Zapomenuté básně Jana Nohy

Vydalo nakladatelství Svoboda Sevis
v roce 2008 jako svou 69. publikaci.
Obálku vytvořil a graficky upravil Evžen Halkovič.
Grafické zpracování a sazba
Pismovka – typografické studio.
Tisk Tercie Praha.

ISBN 978-80-86320-57-1